

Ulkomaalaiset Helsingissä

Väestörakenne, muuttoliike, elinkeinot ja alueellinen sijoittuminen

Verkkojulkaisu

ISBN 952-473-424-9

TOIMITTANUT:

Sanna Ranto

LISÄTIETOJA:

Asuminen Maija Vihavainen, puh. 169 3185
Koulutus Timo Äikäs, puh. 169 3184
Työllisyys Juha Suokas, puh. 169 3649
Väestö Eeva-Kaisa Peuranen, puh. 169 3178
Sähköposti: etunimi.sukunimi@hel.fi

Sisällysluettelo:

	<i>Sivu</i>
1. Johdanto	1
2. Käsitteet kansalaisuus, kieli ja syntymämaa	1
3. Ulkomaalaisten määrän kehitys Helsingissä	2
4. Ulkomaalaiset äidinkielen mukaan	5
5. Maahanmuuttajien erityisryhmät: pakolaiset ja paluumuuttajat	5
6. Ulkomaalaisten muuttoliike Helsinkiin ja Helsingistä	
6.1 Tulo- ja lähtömuutto ulkomaiden kanssa	7
6.2 Maan sisäinen muuttoliike Helsingin ja Suomen muiden alueiden välillä	8
7. Ulkomaalaisten alueellinen sijoittuminen Helsinkiin	9
8. Ulkomaalaisten väestörakenne	14
9. Perheet ja syntyvyys	15
10. Asuminen	16
11. Työllisyys ja toimialat	17
12. Koulutus ja opiskelu	18
13. Yhteenveto	20

1. Johdanto

Tässä raportissa käydään läpi ulkomaalaisväestön nykyistä tilaa Helsingissä. Käsiteltävinä aiheina ovat keskeiset väestölliset teemat kuten väestörakenne, muuttoliike, työllisyys ja koulutus sekä asuminen ja alueellinen sijoittuminen Helsingissä. Raportin lähdeaineistona, ellei muuta ole ilmoitettu, on käytetty Helsingin kaupungin tietokeskuksen tilastoja. Väestötilastoaineisto on pääosin vuodenvaihteesta 2003/2004.

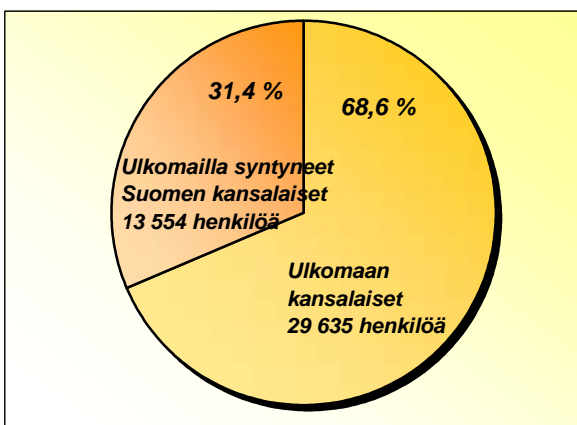
2. Käsitteet kansalaisuus, kieli ja syntymämaa

Ulkomaalaisia erityisryhmänä voidaan tarkastella tilastollisesti kansalaisuuden, syntymämaan ja kielen mukaan. Suomeen muuttaneista ulkomaalaisista osa on vaihtanut kansalaisuutensa Suomeen. Tällöin heitä voidaan tarkastella **syntymämaan** perusteella. Syntymämaaksi tilastoidaan se maa, joka on ollut äidin vakituinen kotimaa lapsen syntyessä. Myös kielen mukaan voidaan tarkastella ulkomaalaisväestöä. **Äidinkieli** rekisteröidään tilastoihin samalla kun vanhemmat ilmoittavat lapsen nimen. Ulkomaalaisia voidaan tarkastella vieraskieliset -nimityksellä, jolloin siihen kuuluu kaikki muut kuin suomen- ja ruotsinkieliset. Tällöin tietenkin ne ulkomaalaistaustaiset, joiden äidinkieli on suomi, eivät kuulu tarkasteltavaan joukkoon.

Ulkomaalaisella tarkoitetaan Suomessa pysyvästi asuvaa henkilöä, joka ei ole Suomen kansalainen. **Kansalaisuudella** tarkoitetaan jonkin maan kansalaisena olemista. Yleensä kansalaisuus saadaan syntyessä, mutta sen voi myös vaihtaa muuttaessa toiseen maahan. Yhdellä henkilöllä voi olla useamman maan kansalaisuus. Jos kansalaisuuksista yksi on Suomen, henkilö tilastoidaan suomalaiseksi. Jos henkilöllä on useita ulkomaan kansalaisuuksia, hänet tilastoidaan sen maan kansalaiseksi, jonka passilla hän on tullut maahan.

Tässä raportissa käytetään nimitystä **ulkomaalainen** tarkoittaen ulkomaan kansalaista ja nimitystä **ulkomaalaistaustainen** tarkoittaessa sekä ulkomaiden kansalaisia että ulkomailla syntyneitä (kuva 1). Ulkomaiden kansalaisissa on siis myös Suomessa syntyneitä mukana. Ulkomailla syntyneet Suomen kansalaiset sisältävät niin suomalaiseseen perheeseen ulkomailla syntyneet ja takaisin Suomeen muuttaneet, kuin ulkomaalaiset, jotka ovat muuttaneet Suomeen ja vaihtaneet kansalaisuutensa Suomeen.

Kuvio 1. Helsingin ulkomaalaistaustaiset 1.1.2004

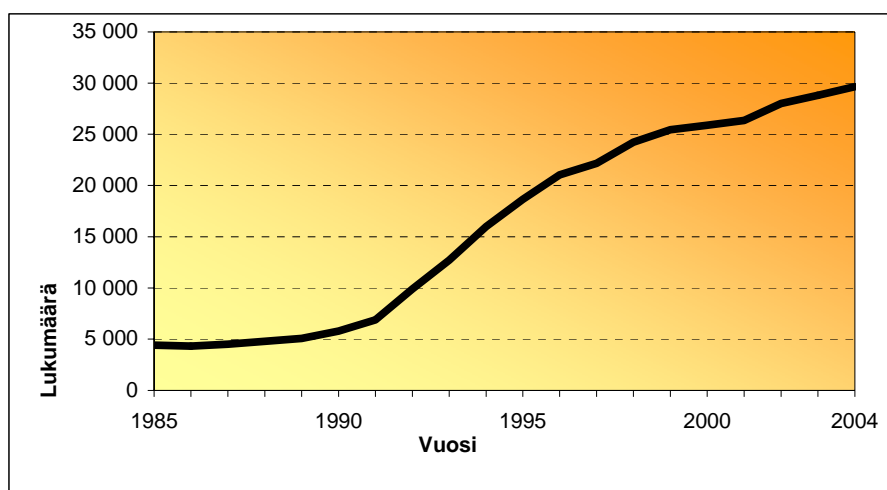
Ulkomaalaistaustaiset jakautuvat ulkomaan kansalaisiin ja ulkomailla syntyneisiin Suomen kansalaisiin. Yhteensä ulkomaalaistaustaisia 43 189 henkilöä.

Tilastoitavaan väestöön kuuluu Helsingin kaupungin alueella vakituisesti asuva väestö. Ne henkilöt, joilla on ollut kotipaikka Helsingissä tilastointipäivänä kuuluvat tilastoitavaan väestöön riippumatta kansalaisuudesta. Ulkomaalaisella on kotipaikka Suomessa, jos hänen oleskelunsa on tarkoitettu kestämaan tai on kestänyt vähintään yhden vuoden. Turvapaikanhakija saa kotipaikan vasta kun hänen hakemuksensa on hyväksytty. Kiintiöpakolaiset ja turvapaikan saaneet pakolaiset kuuluvat siis kotikuntansa väestöön. Diplomaattisissa edustustoissa tai vastaavissa työskentelevillä ulkomaan kansalaisilla ja heidän perheenjäsenillään ei ole kotipaikkaa Suomessa, joten he eivät kuulu tilastoitavaan väestöön.

3. Ulkomaalaisten määrän kehitys Helsingissä

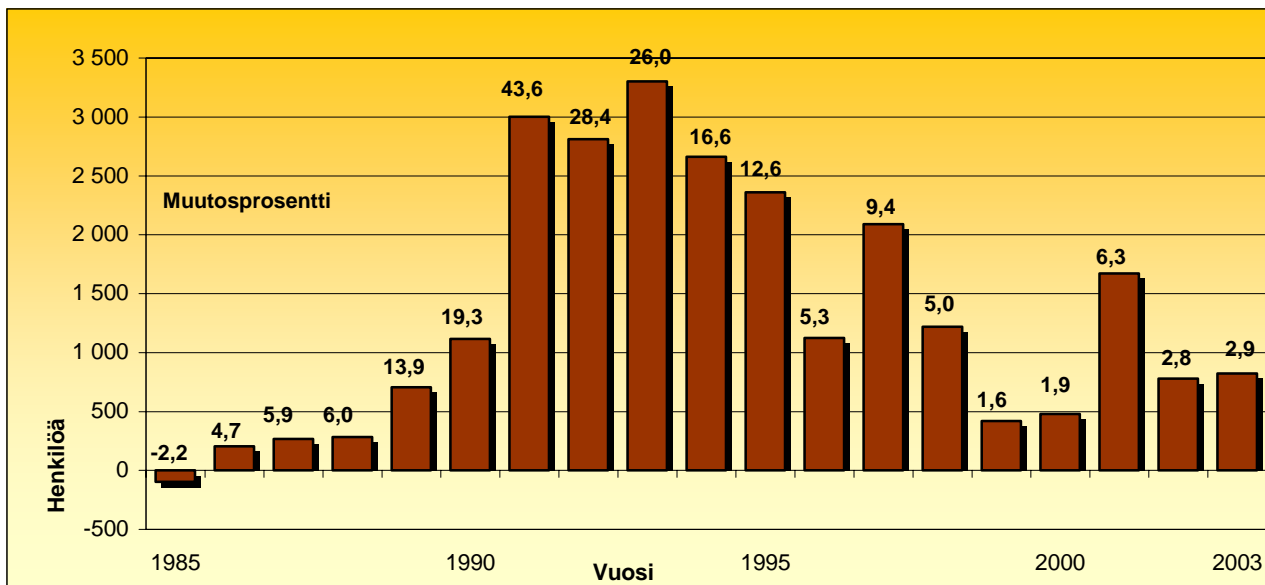
Vuonna 1990 Helsingissä asui 5 777 ulkomaalaista, joista yli 60 prosenttia oli lähtöisin Euroopasta. 1990-luvun alusta lähtien ulkomaalaisten määrä on kasvanut nopeasti (kuvat 2 ja 3). Vuoden 2004 alussa Helsingissä asui jo 29 635 ulkomaan kansalaista. Ulkomaalaisten määrä on siis viisinkertaistunut viidessätoista vuodessa. Ulkomaalaiset muodostivat 5,3 prosentin väestöosuuden kaikista helsinkiläisistä vuonna 2004. Muissa pääkaupunkiseudun kunnissa ulkomaan kansalaisten osuus väestöstä oli 4,1 prosenttia. Koko maassa asui 107 003 ulkomaan kansalaista eli 2,0 prosenttia koko Suomen väestöstä. Ulkomaalaiset keskittyvät siis Helsinkiin, koko maan ulkomaalaisista 28 prosenttia asuu Helsingissä. Kansainvälisesti katsottuna Helsingissä on kuitenkin edelleen vähän ulkomaalaisia, pohjoismaiden pääkaupungeista ainoastaan Reykjavikissa on vähemmän ulkomaalaisia suhteessa kaupungin väestöön. Kööpenhaminassa ulkomaalaisia on eniten, 11,3 prosenttia koko väestöstä vuonna 2003.

Kuvio 2. Ulkomaan kansalaisten määrän kehitys Helsingissä 1.1.1985–2004

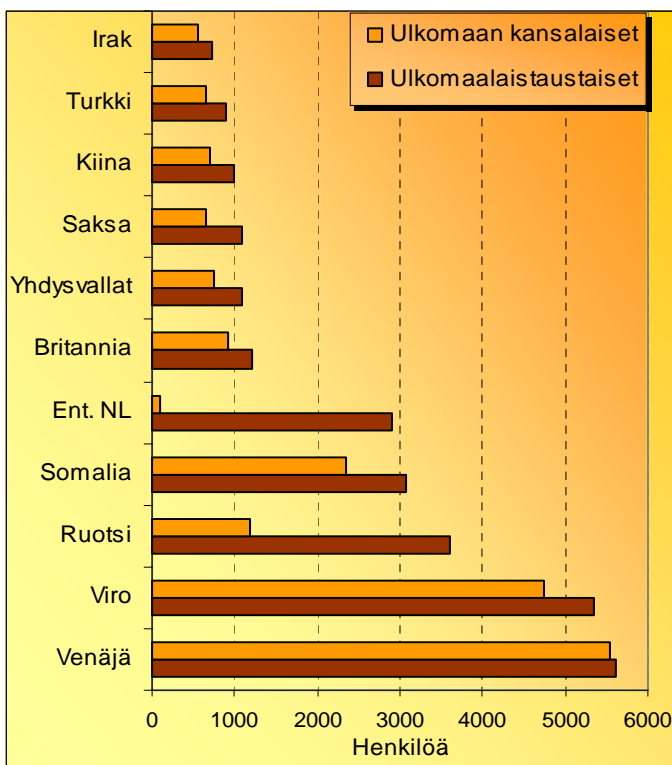

Kuvasta 3. näkee ulkomaalaisten määrän nopean kasvun 1990-luvun alkupuolella. Tähän on monta syytä, joista suurimpana Neuvostoliiton hajoaminen vuonna 1990 ja inkerinsuomalaisten hyväksyminen paluumuuttajiksi. Somalian suuret pakolaismäärät samana aikana kasvattivat myös ulkomaalaisten määrää. Ulkomaalaisten kasvun määrää voi myös selittää yleisesti Suomen kansainvälistymisellä, jota Suomen EU-jäsenyys vuonna 1995 vauhditti.

Kuvio 3. Ulkomaan kansalaisten määrän kasvu lukumääränä sekä prosenttimuutoksena verrattuna edelliseen vuoteen Helsingissä vuosina 1985–2003

Kuvio 4. Helsingin suurimmat ulkomaalaisryhmät vuonna 2004

Helsingin ulkomaan kansalaiset edustavat yhteensä 158 eri maata. Ulkomaalaisista 60 % on eurooppalaisia. Suurimmiksi ryhmiksi erottuvat selkeästi venäläiset (5 548 henkilöä) ja virolaiset (4 753 henkilöä) (kuva 4). Venäläiset muodostavat 19 prosentin ja virolaiset 16 prosentin osuuden koko ulkomaalaisten määrästä. Aikaisemmin suhteellisesti isoimpien eurooppalaisten väestöryhmien, kuten ruotsalaisten, saksalaisten ja brittien joukkoon ovat 1990-luvulla nopeasti kasvaneet somalialaisten, kiinalaisten, turkkilaisien ja irakilaisien ryhmät. Kolmanneksi suurimpana ryhmänä olevien somalialaisten suhteellisen määrän kasvu on hiipunut 1990-luvun puolista välistä lähtien, yhtenä syynä Suomen kansalaisuuden saanti.

Ruotsin ja entisen Neuvostoliiton alueelta muuttaneita tarkasteltaessa on huomioitava kansalaisuuden ja syntymämaan välinen ero (kuva 4 ja taulukko 1). Ruotsalaistaustaisia asui vuonna 2004 Helsingissä 3 616 henkeä, mutta Ruotsin kansalaisuus oli vain 1 176 henkilöllä. Suurin osa tästä selittyy Suomen kansalaisilla, jotka ovat syntyneet Ruotsissa ja muuttaneet myöhemmin takaisin Suomeen. Entisessä Neuvostoliitossa syntyneitä oli 2 901, ja edelleen 85 helsinkiläisellä on Neuvostoliiton kansalaisuus. Suurin osa muuttaneista on siis vaihtanut kansalaisuutensa Suomeen. Somalialaisten kohdalla näkyy myös kansalaisuuksien vaihto. Myös virolaiset ja venäläiset ovat vaihtaneet kansalaisuuttaan Suomeen, mutta heidän tulomuuttonsa on kuitenkin edelleen niin vilkasta, ettei heidän kansalaisuusmääränsä ole alkanut suhteessa laskemaan.

Taulukko 1. Helsingin ulkomaan kansalaiset ja ulkomaalaistaustaiset kansalaisuuden mukaan vuodenvaihteessa 2003/04

Maaryhmä	Ulkomaan kansalaiset	Ulkomaalais-taustaiset
Ulkomaat yhteensä	29 635	43 189
Eurooppa	17 751	25 836
EU-maat	4 723	8 550
<i>Britannia</i>	918	1 204
<i>Ruotsi</i>	1 176	3 616
<i>Saksa</i>	658	1 078
Baltian maat	4 973	5 626
<i>Viro</i>	4 753	5 348
Muu Eurooppa	7 747	11 156
<i>Ent. Neuvostoliitto</i>	85	2 901
<i>Venäjä</i>	5 548	5 616
Afrikka	4 144	5 837
Pohjois-Afrikka	503	1 037
Länsi-, Keski- ja Etelä-Afrikka	927	1 171
Itä-Afrikka	2 714	3 629
<i>Somalia</i>	2 346	3 061
Pohjois-Amerikka	959	1 432
<i>Yhdysvallat</i>	759	1 087
Latinalainen Amerikka ja Karibia	521	900
Aasia	5 594	7 889
Itä-Aasia	1 162	1 529
<i>Kiina</i>	697	992
Kaakkois-Aasia	1 189	1 794
<i>Thaimaa</i>	478	580
<i>Vietnam</i>	322	668
Keski-Aasia	1 458	1 843
<i>Intia</i>	476	637
Länsi-Aasia	1 783	2 721
<i>Turkki</i>	644	901
<i>Irak</i>	550	730
Australia ja Oseania	188	287
Valtioton ja tuntematon	478	1 008

4. Ulkomaalaiset äidinkielen mukaan

Ulkomaan kansalaisten yleisin kieli on venäjä, vuoden 2004 alussa Helsingissä oli 6 803 venäjänkielistä, joka on 23 % kaikista ulkomaalaisista (taulukko 2). Vironkielisiä on puolet vähemmän, 3 532 henkilöä. Somalia äidinkielenään puhuvia on kolmanneksi eniten, ja lähes yhtä paljon on englantia ja suomea äidinkielenään puhuvia. Ulkomaan kansalaisista 2 034 puhuu äidinkielenään suomea, enemmistö heitä on sellaisten maiden kansalaisia, joissa suomalaisia on asunut paljon, kuten Ruotsi, Yhdysvallat, Australia ja Neuvostoliitto. Etenkin runsas paluumuutto entisen Neuvostoliiton alueelta, Venäjältä ja Virosta on nostanut suomenkielisten määrää.

Koko väestön kielijakaumatilastossa näkyvät kaikki ulkomaalaistaustaiset. Muun kuin suomen- tai ruotsinkielisiä on Helsingin asukkaista 6,7 prosenttia. Koko väestön vieraskielisten kielijakauma noudattaa ulkomaan kansalaisten kielijakaumaa, suurimmista kieliryhmistä löytyy eniten Suomen kansalaisiakin. Kolme suurinta ryhmää muodostavat lähes puolet koko vieraskieliset -ryhmästä (muut kuin suomen- ja ruotsinkieliset); venäjänkielisiä on 25 prosenttia vieraskielisistä, somalinkielisiä 11 prosenttia ja vironkielisiä yhtä paljon, 11 prosenttia.

Taulukko 2. Helsingin ulkomaan kansalaiset ja koko väestö äidinkielen mukaan 1.1.2004
Suurimmat kieliryhmät

Äidinkieli	Henkilöä	%	Äidinkieli	Henkilöä	%
Kaikki ulkomaan kansalaiset	29 635	100	Koko väestö	559 330	100
Venäjä	6 803	23,0	Suomi	486 502	87,0
Viro	3 532	11,9	Ruotsi	35 116	6,3
Somali	2 396	8,1	Venäjä	9 388	1,7
Englanti	2 254	7,6	Somali	4 183	0,7
Suomi	2 034	6,9	Viro	4 170	0,7
Ruotsi	867	2,9	Englanti	2 913	0,5
Arabia	816	2,8	Arabia	1 654	0,3
Kiina	769	2,6	Kiina	1 257	0,2
Saksa	694	2,3	Espanja	958	0,2
Espanja	657	2,2	Saksa	941	0,2
Muut	8 813	29,7	Muut	12 248	2,2

5. Maahanmuuttajien erityisryhmät: pakolaiset ja paluumuuttajat

Pakolaisia voidaan luokitella erilaisin perustein – esimerkiksi oleskeluluvan, kansalaisuuden ja äidinkielen mukaan. Kunnallishallinnollisen määritelmän mukaan pakolaisia voidaan tilastoida sen mukaan, kuinka paljon kunakin vuonna kunta on vastaanottanut sellaisia pakolaisia, joiden palvelujen järjestämiseen se saa valtion kanssa pakolaisten vastaanottamisesta tehdyn sopimuksen mukaan valtion korvauksia (3 vuotta maahanmuutosta). Helsingin sosiaalivirasto on käyttänyt tätä perustetta pakolaistilastoissaan.

Helsingin sosiaaliviraston tilastojen mukaan kaupunki on vuosina 1991–2003 vastaanottanut yhteensä 4 336 pakolaista (taulukko 3). Työministeriön maahanmuutto-tilastojen perusteella saadaan puolestaan selville, että samana aikana Helsingin

vastaanottamista pakolaisista 2 988 oli sellaista, jotka valtion ja kunnan yhteisen sopimuksen perusteella on sijoitettu alun perin Helsinkiin, joten 1 348 pakolaista on muuttanut muualta Suomesta ennen kuin kolme vuotta maahanmuutosta on kulunut. Pakolaisista, jotka muuttavat maan sisällä yli kolmen vuoden kuluttua Suomeen muutosta, ei ole erikseen pidetty tilastoa.

Paluumuuttajina Suomeen on ennen 1990-lukua tullut lähinnä entisiä Suomen kansalaisia. Neuvostoliiton hajoaminen herätti keskustelun inkerinsuomalaisten ja muiden suomalaisten asemasta Venäjällä, ja paluumuuttajastatus ryhdyttiin antamaan myös henkilöille, joiden suomalaisuus ulottuu monen sukupolven taakse. Paluumuuttajia on tullut Suomeen 1990-luvun alusta lähtien noin 25 000 henkilöä. 1990-luvun alun paluumuuttajamääristä ei ole tarkkoja tilastoja (1990-luvun alussa paluumuuttajia tuli maahan tavallisilla turistiviisumeilla; etnisen alkuperän mukaan ei tilastoida), ja juuri 1990-luvun alussa tulivat isoimmat paluumuuttajamäärät. 1990-luvun puolivälistä paluumuuttajien määrä on laskenut, etenkin Virossa. 1990-luvun puolivälin jälkeen paluumuuttajista noin 80 prosenttia on tullut Venäjältä. Paluumuuton hiipumisen syinä on lähtöalueiden taloudellisten olojen kohentuminen, muuttohalukkaiden määrän vähentyminen ja Suomen kiristynyt paluumuuttopolitiikka.

Helsinki on vastaanottanut 1990-luvulla ja 2000-luvun alun aikana yli 8 000 paluumuuttajaa (taulukko 3). Muuttotrendi on sama kuin koko Suomeen suuntautuvassa muutossa; 1990-luvun alun vuodet olivat suurimpia paluumuuttovuosia, ja niiden jälkeen muutto on hiipunut. Suurinpana muuttovuotena oli 1993, jolloin 1 793 paluumuuttajaa tuli Helsinkiin. 2000-luvun vuosina paluumuuttajia on tullut Helsinkiin enää noin 150 vuosittain.

Taulukko 3. Suomen ja Helsingin vastaanottamat pakolaiset ja paluumuuttajat vuosina 1991–2004

Vuosi	Suomen vastaanottamat		Helsingin vastaanottamat		
	pakolaiset ¹⁾	paluumuuttajat ²⁾	pakolaiset ¹⁾	% koko maasta	paluumuuttajat
1991	1 366	..	233	17,1	1 105
1992	2 349	..	574	24,4	1 250
1993	3 689	..	660	17,9	1 793
1994	1 412	..	518	36,7	1 206
1995	1 415	..	452	31,9	826
1996	1 193	..	285	23,9	567
1997	1 406	..	349	24,8	396
1998	958	1 165	241	25,2	247
1999	1 189	1 304	132	11,1	157
2000	1 212	1 145	173	14,3	162
2001	1 857	1 052	204	11,0	124
2002	1 558	1 064	324	20,8	153
2003	1 202	772	191	15,9	153
1.1.-31.8.2004	1 327	345			
Yhteensä	22 133	6 847	4 336	19,6	8 139

¹⁾ turvapaikan saaneet pakolaiset

²⁾ 1990-luvun alun tilastot puuttuvat

Lähde: Helsingin pakolaiset 1991–2002 ja Helsingin inkerinsuomalaiset 1991–1998, Helsingin Sosiaalivirasto.

Koko Suomen pakolaiset: Työministeriö/maahanmuutto- ja työlupa-asiat, Tilastoja 3/2002

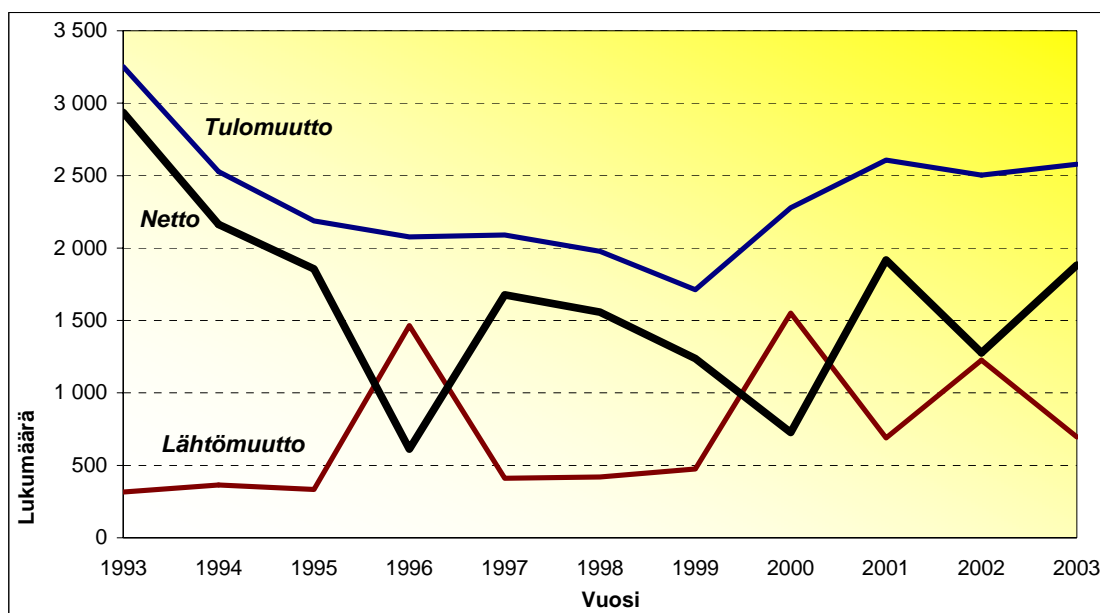
Inkerinsuomalaiset, vv. 1998–2001; Työministeriö/maahanmuutto- ja työlupa-asiat, Tilastoja 3/2002; Työministeriön maahanmuuttotilastot 2004, http://www.mol.fi/mol/fi/04_maahanmuutto/08_maahanmuuttotilastot/index.jsp

6. Ulkomaalaisten muuttoliike Helsinkiin ja Helsingistä

6.1 Tulo- ja lähtömuutto ulkomaiden kanssa

Kolmena viime vuotena Helsinkiin on muuttanut yli 2 500 ulkomaalaista vuosittain, mikä on kuitenkin vähemmän kuin 1990-luvun alun runsaina tulomuuttovuosina (kuva 5). 1990-luvun loppupuoli oli pienemmän tulomuuton aikaa, tuolloin muuttajamäärät pyörivät 2 000 muuttajan vuosimäärissä. Lähtömuuttomäärät ovat vaihdelleet vuosittain enemmän, viime vuosina lähtömuuttajien määrä on vaihdellut neljänsadan ja yli 1200 muuttajan välillä. Vuosina 1996, 2000 ja 2002 lähtömuutto ulkomaille on ollut poikkeuksellisen suurta. Se johtuu osittain väestörekisterin tarkistamisesta tietymättömissä olevien osalta (vaaliluetteloja varten). Yhteensä ulkomaalaisia on muuttanut ulkomailta Helsinkiin 25 793 vuosina 1993–2004 ja lähtenyt ulkomaille 7 947 henkilöä. Helsinki on siis runsaasti muuttovoittoinen, nettomuuttajia on 17 846.

Kuvio 5. Ulkomaan kansalaisten tulo-, lähtö- ja nettomuutto ulkomaiden ja Helsingin välillä vuosina 1993–2003

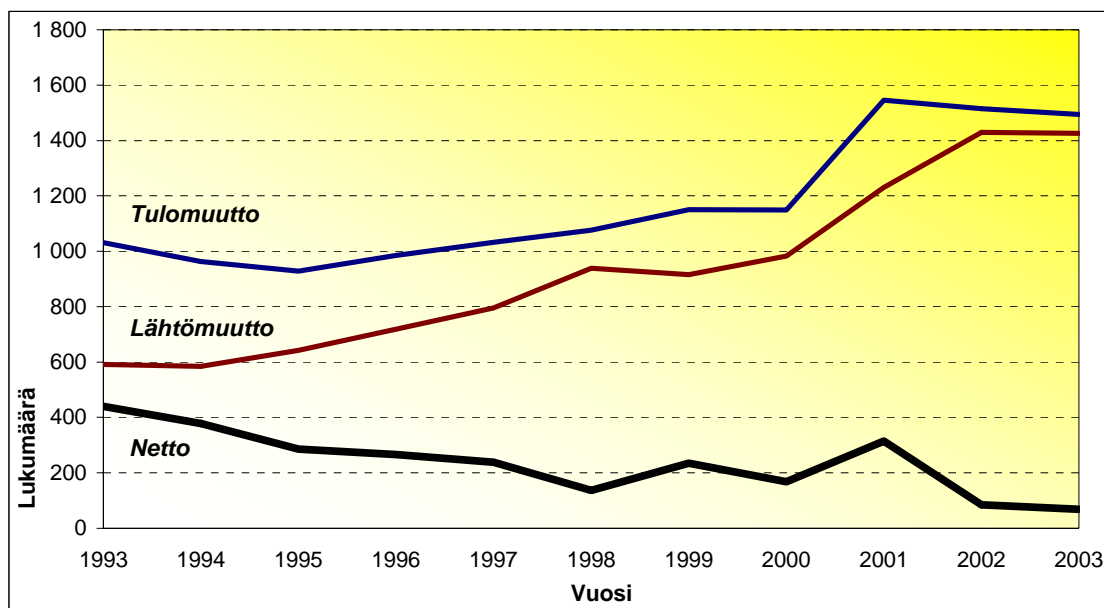

Yli puolet ulkomailta maahan muuttaneista on ollut eurooppalaisia, heidän osuutensa kaikista muuttajista on kuitenkin laskenut 1990-luvun alun noin 65 prosentista vähän päälle 50 prosentin osuuteen. Suurin osa eurooppalaisista muuttajista on tullut entisen Neuvostoliiton alueelta, etenkin 1990-luvun alussa. 2000-luvulla myös muista Euroopan maista tulevien muuttajien määrä on noussut. Aasialaisten osuus muuttajista on noussut tasaisesti, 1990-luvun alussa muuttajista viidennes (17 %) oli aasialaisia, 2000-luvulla jo neljäsosa (25 %). Afrikkalaisten osuus muuttajista on ollut 10 prosentin luokkaa. Poismuuttaneista ulkomaalaisista kaksi kolmasosaa on ollut eurooppalaisia. Helsinki on ollut muuttovoittoinen kaikkien alueiden kanssa läpi tarkastelujakson ulkomaalaisten muuttajien suhteen.

6.2 Maan sisäinen muuttoliike Helsingin ja Suomen muiden alueiden välillä

Ulkomaalaisten muuttoliike maan sisällä muualta Suomesta Helsinkiin ja Helsingistä muualle Suomeen on vilkasta, ja sekä tulo- että lähtömuutto ovat vilkastuneet 2000-luvulla (kuva 6). Muualta maasta Helsinkiin on muuttanut vuosina 1993–2003 yhteensä 12 870 henkilöä ja Helsingistä muualle 10 256 henkilöä. Kymmenen vuoden jaksolta Helsingin nettomuutto on siis positiivinen 2 614 henkilöllä. 2000-luvulla Helsinki on enää niukasti ollut muuttovoittoinen ulkomaan kansalaisista muiden Suomen alueiden suhteen.

Kuva 6. Ulkomaan kansalaisten tulo-, lähtö- ja nettomuutto Suomen muiden alueiden ja Helsingin välillä vuosina 1993–2003

Muualta Suomesta Helsinkiin muuttaneista eurooppalaiset käsittävät puolet 1990-luvulla. Etenkin EU-maiden ulkopuolisten, suurimpina ryhminä venäläisten ja virolaisten tulomuutto on vilkasta, ja se on kasvanut läpi vuosikymmenen. Myös aasialaisten tulomuuttajien määrä on hieman kasvanut, kokonaistulomuutosta heidän osuutensa on neljännes. Afrikkalaisten osuus on laskenut 1990-luvun alun 30 prosentista viime vuosien 15 prosenttiosuuteen muuttajien lukumäärän pysyessä tasaisena.

Myös Helsingistä muualle Suomeen muuttajista eurooppalaiset käsittävät puolet. Määrällisesti heitä lähtee lähes saman verran kuin tulee, mutta EU-maiden kansalaisista Helsingillä on pieni muuttotappio. Noin 30 prosenttia lähtömuuttajista on ollut aasialaisia, kaakkois- ja itä-aasialaisista Helsinki kärsii suurimmat muuttotappiot muille Suomen alueille. Päälle kymmenes lähtömuuttajista on afrikkalaisia.

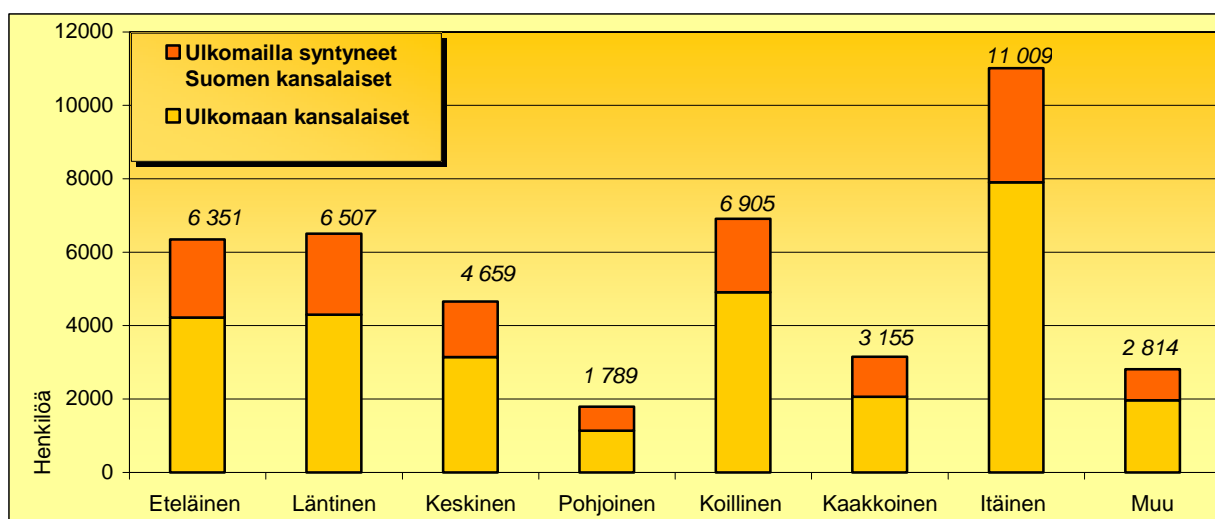
Yleisesti Helsingin ulkomaalaisväestö on hyvin muuttoaltista väestöä. Koko Helsingin väestön kaupungin ulkopuolelle suuntautuva lähtö- ja tulomuuttojen määrä suhteessa koko väestöön antaa muuttoalttiisuusluvuksi 113 promillea vuonna 2003. Vastaavasti ulkomaalaisista 209 tuhatta kohden muutti joko maansisäisesti tai siirtolaisina. Ulkomaalaisväestön suuri muuttoalttiisuus on odotettavaa; jo nuorekkaan ikärakenteensakin vuoksi he ovat alttiimpia muuttamaan, nuoret aikuiset kun muuttavat ikäryhmänä eniten. Monet ulkomaalaiset ovat lisäksi vain tietyn ajan Helsingissä esimerkiksi työn tai opiskelun vuoksi.

7. Ulkomaalaisten alueellinen sijoittuminen Helsinkiin

Ulkomaalaiset ovat hajaantuneet asumaan ympäri Helsinkiä. Eniten ulkomaalaisia on Itäisessä suurpiirissä, 11 009 henkilöä, joista 7 900 on ulkomaan kansalaisia ja loput ulkomailla syntyneitä Suomen kansalaisia (kuva 7). Eteläisessä, Läntisessä ja Koillisessa suurpiirissä asuu kussakin lähes saman verran ulkomaalaistaustaisia, 6 000–7 000 henkilöä.

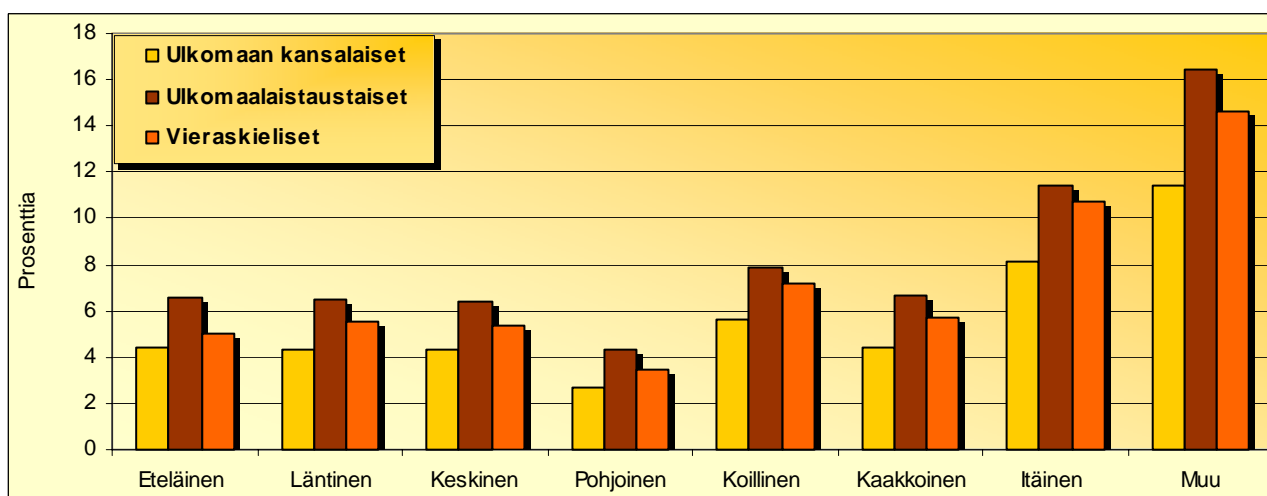
Kokonaisuudessaan 43 189 ulkomaalaistaustaista muodostaa 7,7 prosenttia koko Helsingin väestöstä. Tuo keskiarvo ylittyy suurpiireistä vain Itäisessä (11,4 %) ja Koillisessa (7,9 %) suurpiirissä (kuva 8). Samoin ulkomaan kansalaisten suhteellinen määrä ylittää kaupungin keskiarvon vain noissa kahdessa suurpiirissä.

Kuvio 7. Ulkomaalaistaustaiset suurpiireittäin vuodenvaihteessa 2003/2004

Yhteensä ulkomaalaistaustaisia Helsingissä 43 189 henkilöä, ulkomaan kansalaisia 29 635 ja ulkomailla syntyneitä Suomen kansalaisia 13 554 henkilöä.

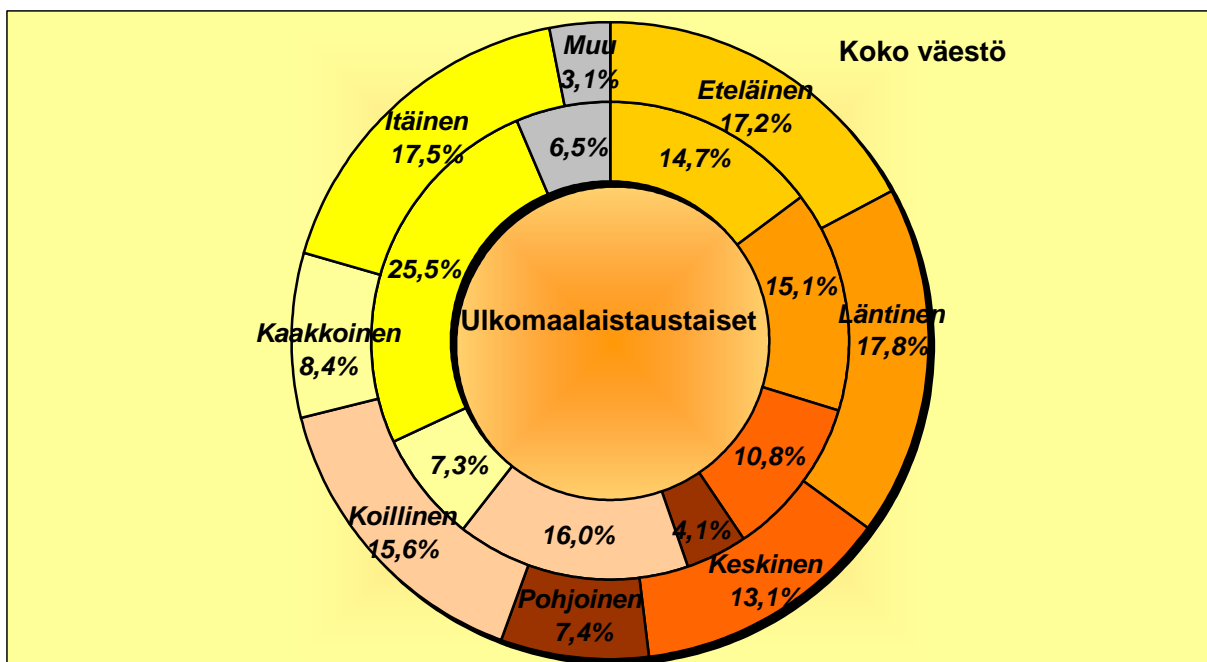
Kuvio 8. Ulkomaan kansalaisten, ulkomaalaistaustaisten ja vieraskielisten osuudet suurpiireittäin alueen koko väestöstä vuodenvaihteessa 2003/2004

Ulkomaan kansalaisia yhteensä Helsingissä 29 635 henkilöä eli 5,3 % väestöstä. Ulkomaalaistaustaisia 43 189 henkilöä eli 7,7 % koko väestöstä. Vieraskielisiä (muut kuin suomen ja ruotsin kieliset) 37 662 henkilöä eli 6,7 % väestöstä.

Yli neljännes (25,5 %) Helsingin ulkomaalaistaustaisista asuu Itäisessä suurpiirissä (kuva 9). Eteläisessä, Läntisessä ja Koillisessa suurpiirissä asuu kussakin likimain sama osuus, noin 15 prosenttia ulkomaalaistaustaisista. Keskisessä suurpiirissä asuu 11 prosenttia, Kaakkoisessa 7 prosenttia ja Pohjoisessa 4 prosenttia ulkomaalaistaustaisista. Kuvasta 9. näkee, että ulkomaalaistaustaisten alueellinen osuus on hivenen suurempi verrattuna koko väestön alueosuuteen Koillisessa peruspiirissä ja selvästi suurempi Itäisessä peruspiirissä. Muissa peruspiireissä ulkomaalaisten osuus ei ylitä koko väestöosuutta.

Kuvio 9. Koko väestön ja ulkomaalaistaustaisten jakautuminen peruspiireittäin

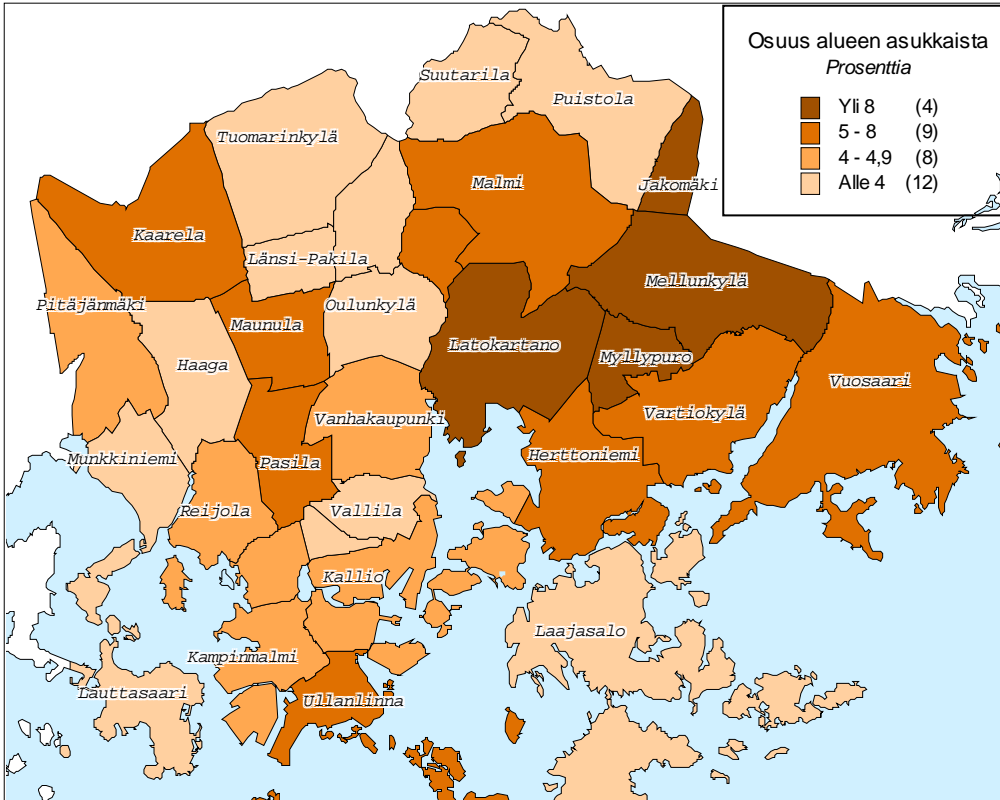
Ulkorenkaassa koko väestö, yhteensä 100 % ja sisärenkaassa ulkomaalaistaustaiset, yhteensä 100 %.

Kuvassa 10. näkyy ulkomaan kansalaisten muodostama väestöosuus peruspiireittäin. Ulkomaalaisten korkea väestöosuus näkyy itäisissä kaupunginosissa, pohjoisissa ja läntisissä peruspiireissä ulkomaalaisten osuus on pieni.

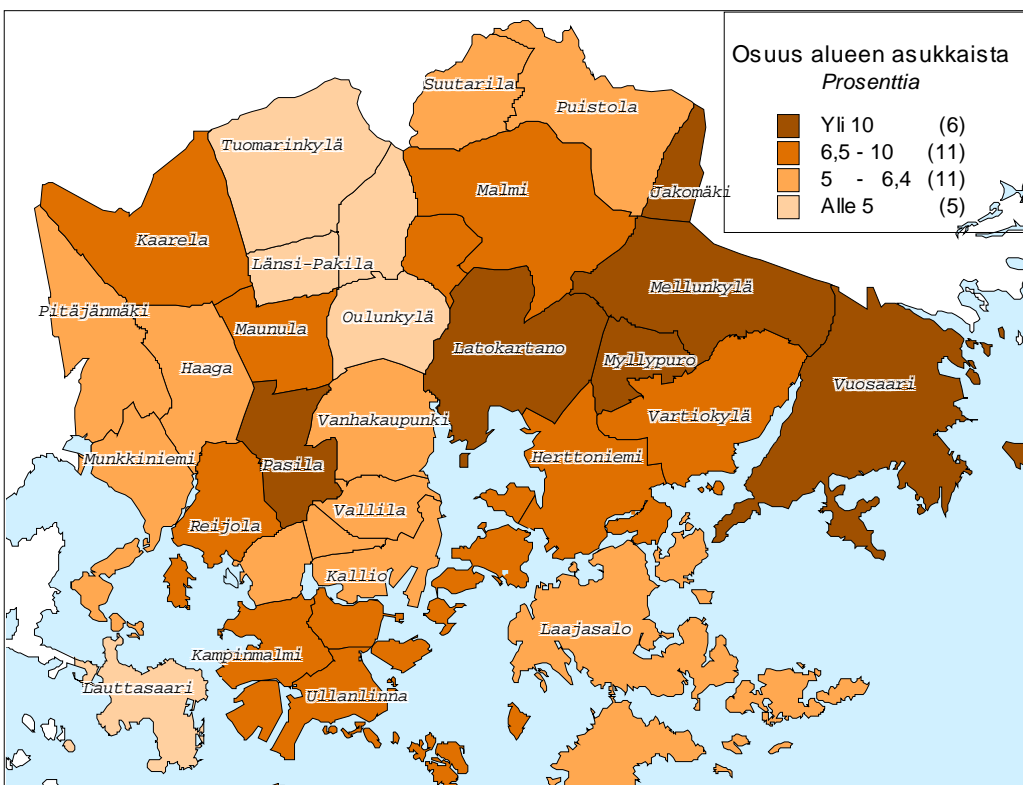
Itäisen suurpiirin sisällä, jossa ulkomaalaisten osuus koko väestöstä on suurin, 8,1 prosenttia, Roihupellon osa-alueella on piirin suurin ulkomaalaisten osuus, 14,3 prosenttia. Yli kymmenen prosentin osuuksiin Itäisessä suurpiirissä nousee myös Kivikon, Kallahden, Itäkeskuksen ja Vesalan alueet, ja yli suurpiirin keskiarvon nousee myös Myllypuron, Kontulan, Kurkimäen ja Kallahden alue. Koillisesta suurpiiristä, jossa ulkomaalaisten osuus on 5,6 prosenttia, löytyy kaupungin korkein ulkomaalaisten osuus väestöstä, 23,7 prosenttia Viikin tiedepuistossa. Myös Jakomäessä, Pihlajistossa, Pihlajamäessä, Latokartanossa sekä Ylä- ja Ala-Malmilla ulkomaalaisosuudet nousevat yli Koillisen piirin keskiarvon. Muita alueita, joissa ulkomaalaisten suhteellinen osuus on korkeahko, ovat Itä-Pasila (11,1 %), Kaivopuisto (11,4 %) ja Ruoholahti (7,1 %).

Yleisesti ulkomaalaisten osuus nousee alueiden sisällä korkeammiksi alueilla, joissa on tiiviimpää asutusta ja laskee pientaloalueilla. Karkeasti ulkomaalaisten sijoittumisesta Helsinkiin voi tehdä jaon kolmenlaiseen ryhmään: ulkomaisten opiskelijoiden keskittymät alueilla, joissa on paljon opiskelija-asuntoja; alueet, joissa on paljon kaupungin vuokra-asuntoja sekä eteläinen kantakaupungin alue.

Myös ulkomaalaistaustaisten sijoittumista tarkasteltaessa voi huomata samanlaisen mallin alueellisessa sijoittumisessa kuin ulkomaan kansalaisilla (kuva 11). Itäisten peruspiirien lisäksi runsaasti ulkomaalaistaustaisia asuu Pasilan peruspiirissä. Kantakaupungin alue ja läntiset peruspiirit nousevat myös enemmän esiin ulkomaalaistaustaisten osalta. Pohjoisten peruspiirien; Tuomarinkylän, Itä- ja Länsi-Pakilan sekä Oulunkylän ulkomaalaisväestöosuus pysyy edelleen pienenä.

Kuvio 10.
Helsingin ulkomaan kansalaisten osuus alueen koko väestöstä peruspiireittäin vuodenvaihteessa 2003/2004

Kuvio 11.
Ulkomaalais-taustaisten osuus koko väestöstä peruspiireittäin vuodenvaihteessa 2003/2004

Taulukko 4. Koko väestö ja ulkomaan kansalaiset kansalaisuuden mukaan suurpiireittäin vuodenvaihteessa 2003/04

Maaryhmä	Koko	Suurpiiri							
	kaupunki	Eteläinen	Läntinen	Keskinen	Pohjoinen	Koillinen	Kaakkoin.	Itäinen	Muut
Asukkaat yhteensä	559 330	96 083	99 502	73 043	41 343	87 519	46 916	97 740	17 184
Ulkomaat yhteensä	29 635	4 215	4 301	3 145	1 134	4 912	2 064	7 900	1 964
Eurooppa	17 751	2 782	2 522	1 678	692	3 059	1 257	4 816	945
EU-maat (EU 15)	4 723	1 457	808	631	185	382	364	550	346
<i>Ruotsi</i>	1 176	377	182	157	57	81	100	159	63
Muu Pohj.- ja Länsi-Eurooppa	308	110	59	35	17	21	23	26	17
Baltian maat	4 973	358	597	437	191	1 048	343	1 729	270
<i>Viro</i>	4 753	324	562	407	182	1 011	339	1 677	251
Muu Eurooppa	7 747	857	1 058	575	299	1 608	527	2 511	312
<i>Ent. Neuvostoliitto + Venäjä</i>	5 633	634	704	362	204	1 262	387	1 891	186
Afriikka	4 144	231	647	484	176	658	307	1 184	457
Pohjois-Amerikka	959	326	139	109	36	65	65	100	119
Latinalainen Amerikka	521	108	90	90	16	61	33	81	42
Kaakkois- ja Itä-Aasia	2 351	405	378	313	68	360	110	553	164
Keski- ja Länsi-Aasia	3 243	278	449	413	102	606	242	967	186
Australia ja Oseania	188	57	23	24	9	14	14	18	29
Valtioton ja tuntematon	478	28	53	34	35	89	36	181	22
	%								
Asukkaat yhteensä	100	17,2	17,8	13,1	7,4	15,6	8,4	17,5	3,1
Ulkomaat yhteensä	100	14,2	14,5	10,6	3,8	16,6	7,0	26,7	6,6
Eurooppa	100	15,7	14,2	9,5	3,9	17,2	7,1	27,1	5,3
EU-maat (EU 15)	100	30,8	17,1	13,4	3,9	8,1	7,7	11,6	7,3
<i>Ruotsi</i>	100	32,1	15,5	13,4	4,8	6,9	8,5	13,5	5,4
Muu Pohj.- ja Länsi-Eurooppa	100	35,7	19,2	11,4	5,5	6,8	7,5	8,4	5,5
Baltian maat	100	7,2	12,0	8,8	3,8	21,1	6,9	34,8	5,4
<i>Viro</i>	100	6,8	11,8	8,6	3,8	21,3	7,1	35,3	5,3
Muu Eurooppa	100	11,1	13,7	7,4	3,9	20,8	6,8	32,4	4,0
<i>Ent. Neuvostoliitto + Venäjä</i>	100	11,3	12,5	6,4	3,6	22,4	6,9	33,6	3,3
Afriikka	100	5,6	15,6	11,7	4,2	15,9	7,4	28,6	11,0
Pohjois-Amerikka	100	34,0	14,5	11,4	3,8	6,8	6,8	10,4	12,4
Latinalainen Amerikka	100	20,7	17,3	17,3	3,1	11,7	6,3	15,5	8,1
Kaakkois- ja Itä-Aasia	100	17,2	16,1	13,3	2,9	15,3	4,7	23,5	7,0
Keski- ja Länsi-Aasia	100	8,6	13,8	12,7	3,1	18,7	7,5	29,8	5,7
Australia ja Oseania	100	30,3	12,2	12,8	4,8	7,4	7,4	9,6	15,4
Valtioton ja tuntematon	100	5,9	11,1	7,1	7,3	18,6	7,5	37,9	4,6

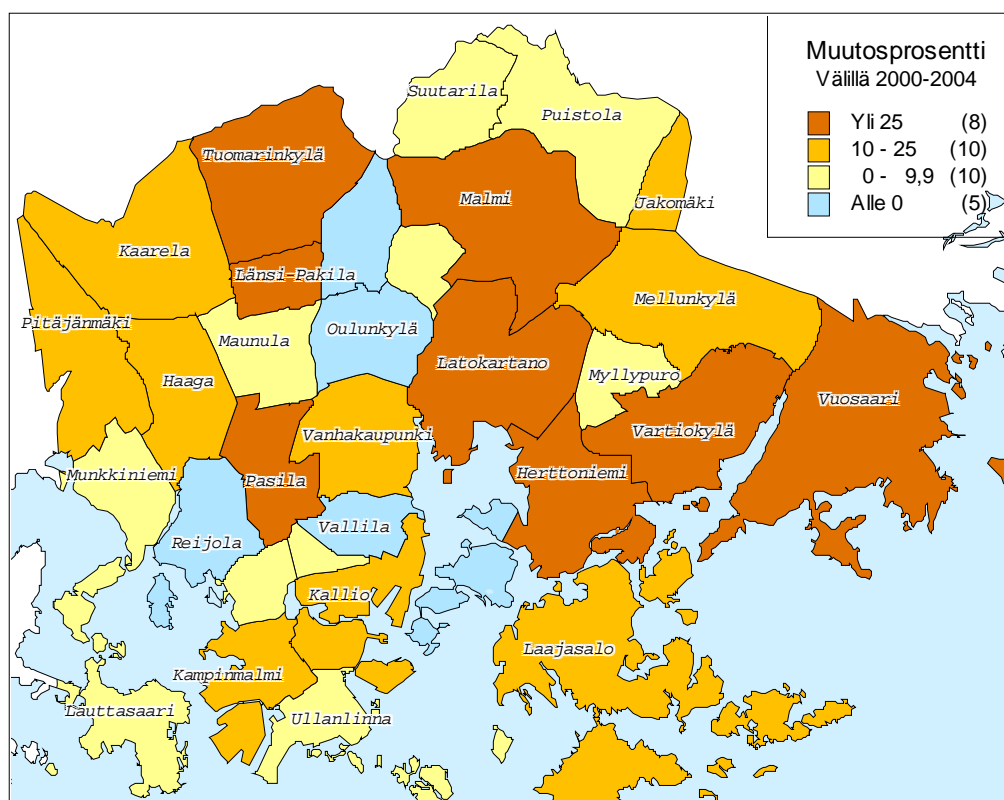
Kansallisuusryhmittäin katsottuna EU-maiden kansalaisista lähes kolmannes asuu eteläisessä suurpiirissä ja he muodostavatkin yli kolmanneksen alueen koko ulkomaalaisväestöstä (taulukko 4). Virolaisista taas jopa 35 prosenttia asuu Itäisessä piirissä ja 21 prosenttia Koillisessa. Virolaiset muodostavatkin viidenneksen näiden alueiden ulkomaalaisväestöstä. Vain 38 prosenttia virolaisista on siis hajaantunut muille alueille. Venäläiset ovat sijoittuneet samalla tavalla Itäiselle (34 %) ja Koilliselle (23 %) suurpiirille, ja he muodostavat jopa neljänneksen näiden alueiden ulkomaalaisväestöstä.

Myös afrikkalaisista 29 prosenttia asuu Itäisessä suurpiirissä ja 23 prosenttia Koillisessa. Afrikkalaiset ovat sikäli tasaisesti jakautuneet, että kaikkien suurpiirien ulkomaalaisväestöstä lukuun ottamatta eteläistä heidän osuutensa on noin 15 prosenttia. Aasialaiset ovat hajaantuneet tasaisemmin ympäri kaupunkia. Eniten kaakkois- ja itäaasialaisia asuu Itäisessä (24 %) ja Eteläisessä (17 %) suurpiirissä. Keski- ja länsi-aasialaisista useimmat asuvat Itäisessä (30 %) ja Koillisessa (19 %) suurpiirissä. Alueellisessa jakautumisessa aasialaisten vahvin osuus on Keskisessä suurpiirissä, jossa heidän osuutensa ulkomaalaisväestöstä on noin kymmenen prosenttia. Määrällisesti suurten ulkomaalaisryhmien, eli virolaisten, venäläisten ja somaleiden, sijoittuminen enemmän Itäiseen ja Koilliseen suurpiiriin saa koko ulkomaalaisväestön sijoittumisen painottumaan noille kahdelle alueelle.

Ulkomaalaisten määrä on kasvanut vuosien 2000–2004 välillä lähes jokaisessa peruspiirissä, koko kaupungissa kasvua on ollut 14,5 prosenttia (kuva 12). Vuosaaren peruspiirissä määrällinen kasvu on ollut suurinta, ulkomaalaisten määrä on lisääntynyt 639 hengellä. Suhteellisesti suurinta kasvu on ollut kuitenkin Latokartanon peruspiirissä, jossa ulkomaalaisten määrä on lähes kaksinkertaistunut kuluneen 2000-luvun aikana. Yli kolmanneksen määrä on kasvanut Vuosaassa, Pasilassa, Herttoniemessä ja Länsi-Pakilassa.

Ulkomaalaisten määrän kasvu on edelleen keskittynyt itäisiin kaupunginosiin, mutta kasvu on hidastunut muihin alueisiin verrattuna Jakomäessä, Mellunkylässä ja Myllypurossa (kuva 12). Sen sijaan Pohjois-Helsingin alueilla ja Pasilan alueella ulkomaalaisten määrä on kasvanut nopeasti. Latokartanon peruspiirialueen uudet asuinalueet ja opiskelija-asuntoalueet ovat nostaneet alueen kasvun kärkeen. Ulkomaalaisten määrä on vähentynyt tarkastelujakson aikana viidessä peruspiirissä. Eniten määrä on laskenut Reijolan peruspiirissä, 148 henkilöllä ja Vallilan, Oulunkylän, Kulosaaren ja Itä-Pakilan peruspiirissä määrä on pudonnut muutamalla henkilöllä.

Kuvio 12. Ulkomaan kansalaisten määrän muutosprosentti peruspiireittäin vuosien 2000–2004 välillä

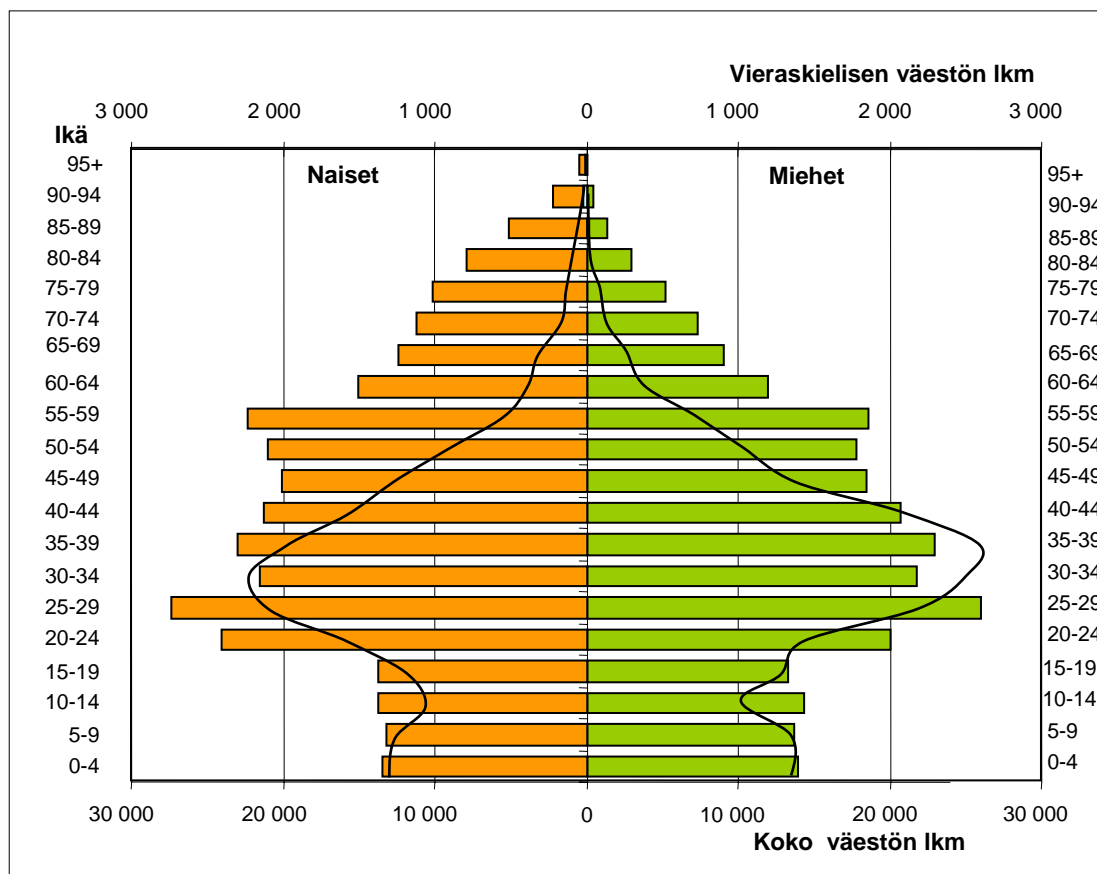

8. Ulkomaalaisten väestörakenne

Ulkomaalaisten väestörakenne on nuorekkaampi kuin koko väestön (kuva 13). Ulkomaan kansalaisista vain 5,2 prosenttia on yli 65-vuotiaita, kun koko kaupungin asukkaista heitä on 13,6 prosenttia. Lasten suhteellinen määrä on kuitenkin lähes sama koko väestöllä ja ulkomaalaisilla, 0–15-vuotiaita on koko väestöstä 15,7 prosenttia ja ulkomaalaisista 16,8 prosenttia. Myös pienten ja vanhempien lasten suhde on tasainen ja sama molemmilla väestöryhmillä.

Työikäisiä (16–64-vuotiaita) ulkomaalaisista on 78 prosenttia, mikä on lähes sama kuin koko väestössä, 71 prosenttia. Nuoria työikäisiä ulkomaalaisissa on huomattavasti enemmän, 30–44-vuotiaita on 35 prosenttia, kun koko väestössä heidän osuutensa on vain 24 prosenttia. Vanhempia työikäisiä on jo vähemmän, 45–64-vuotiaita on 17 prosenttia, koko väestössä heitä on 26 prosenttia. Ulkomaalaisväestön painotus on siis selkeästi kolmenkymmenen ja neljäkymmenen ikävuoden välillä, mikä viittaa vasta hiljakkoin alkaneeseen muuttoliikkeeseen, nuoret aikuiset kun yleisimmin muuttavat ja ulkomaalaisväestö ei ole vielä ehtinyt vanhentua Helsingissä. Ulkomaalaistaustaisten ikärakenne on hivenen enemmän koko väestön ikärakennetta myötäilevämpi kuin ulkomaan kansalaisten.

Kuvio 13. Koko väestö ja vieraskieliset ikäryhmittäin vuodenvaihteessa 2003/2004

Koko väestön ikärakenne on esitetty palkkeina ja vieraskieliset viivana.

Isoimmista kansalaisuusryhmistä ruotsalaisilla on vanhin ikärakenne, yli 65-vuotiaita heistä on 13,7 prosenttia. EU-maiden kansalaisten painotus on vanhemmissa työikäisissä, venäläisillä ja virolaisilla ikärakenne on tasaisempi. Afrikkalaisten ikärakenne poikkeaa

muista ryhmistä, heillä lapsia ja nuoria on paljon ja yli 65-vuotiaiden osuus on erittäin pieni. Lapsien osuus vaihtelee paljon kansalaisuuskokouksittain, EU-maiden kansalaisista lapsia on vain 6,7 prosenttia, kun afrikkalaisväestöstä jopa 30,7 prosenttia on lapsia. Myös keski- ja länsiaasialaisilla lasten osuus on suuri, 20,1 prosenttia.

Ulkomaan kansalaisista 13 prosenttia on syntynyt Suomessa. Eri kansalaisuusryhmillä määrä vaihtelee kuitenkin huomattavasti. Suomessa syntyneiden osuus kertoo väestöryhmän maassaoleskeluajasta, vaikkakin kulttuuriset erot sekoittavat vertailua. Samalla se kertoo myös maahan sopeutumisesta, perheen perustaminen sitouttaa usein hyvin asuinalueeseen. Ruotsalaisista lähes puolet on syntynyt Suomessa (48 %), joka kertoo monien pitkästä oleskelusta Suomessa, etenkin kun ruotsalaisten ikärakenteen painotus oli vanhemmissa ikäpolvissa. EU-maiden kansalaisista 21 prosenttia on syntynyt Suomessa, mutta virolaisista vain 8 prosenttia, venäläisistäkin 8 prosenttia ja aasialaisista 9 prosenttia. Somalialaisista sitä vastoin jo neljännes (25 %) on syntynyt Suomessa.

Ulkomaan kansalaisten joukossa miehiä ja naisia on lähes saman verran, vuonna 2004 ulkomaalaisista miehiä oli 52,6 prosenttia. Kansalaisuusryhmittäin erot voivat olla suuriakin. EU-maiden kansalaisista peräti 68 prosenttia on miehiä, kun taas virolaisista 54 prosenttia on naisia ja venäläisistä 59 prosenttia. Useimmissa kansalaisuusryhmissä miehiä on enemmistö, mutta suurten kansalaisuusryhmien naisenemmistöt korjaavat kokonaissukupuolijakauman lähes tasan.

9. Perheet ja syntyvyys

Helsingin vieraskielisistä oli vuonna 2004 naimisissa 40,5 prosenttia, joka on enemmän kuin koko väestöllä, joka on 30,7 prosenttia. Tähän selityksenä on edellä mainittu nuorten aikuisten suuri määrä. Vuonna 2004 Helsingissä oli 10 865 perhettä, joiden puolisoista ainakin toinen on ulkomaalainen. Perheissä oli yli 32 000 henkilöä. Ulkomaalaisten avioliitoista 43 prosenttia oli ulkomaalaisten kesken ja yli puolet parisuhteessa elävistä ulkomaalaisista oli solminut liiton suomalaisen kanssa. Tämä tarkoittaa, että neljännes (25 %) yli 16-vuotiaista helsinkiläisistä ulkomaalaisista on naimisissa suomalaisen kanssa. Vaikka osa ulkomaalaisista onkin avioitunut vasta Suomeen muutettuaan, avioliittoa suomalaisen kanssa voidaan pitää yhtenä suurena selittävänä tekijänä ulkomaalaisten muuttoon Suomeen ja Helsinkiin. Sukupuolijakauma on suomalais-ulkomaalaisperheissä suhteellisen tasainen, suomalaisia miehiä ja naisia on lähes saman verran naimisissa ulkomaalaisen kanssa.

Helsingiläisten perheiden yleinen lapsiluku on 0,9, suomalais-ulkomaalaisperheissä lapsiluku on lähes sama, mutta ulkomaalaisperheissä suurempi, 1,35. Ulkomaalaisperheissä on muihin perheisiin verrattuna myös vähemmän lapsettomia perheitä (26,3 %, kaikki perheet 48,7 %). Suurten perheiden määrä on myös isompi, 11,7 prosentilla ulkomaalaisperheistä on kolme lasta tai enemmän, kun kaikilla perheillä vastaava osuus on vain 5,6 prosenttia.

Syntyvyys oli koko Helsingissä 11,3 lasta 1 000 henkilöä kohti, ulkomaalaisväestössä syntyvyys oli 22 promillea. Yleinen hedelmällisyysluku antaa myös vastaavan eron; syntyviä lapsia on 49,2 tuhatta 16–44 -vuotiaista naista kohden, kun ulkomaalaisväestöllä vastaava hedelmällisyysluku on 78,3. Syntyvyyden suuri ero johtuu pääasiallisesti ikärakenteen erilaisuudesta ja erilaisista kulttuuritaustoista.

10. Asuminen

Ulkomaalaisten asumista voidaan tarkastella asuntokuntatilastoiden avulla. Ulkomaalaisasuntokunniksi lasketaan asuntokunnat, joissa on vähintään yksi ulkomaan kansalainen. Tässä ulkomaalaisasuntokuntia verrataan koko kaupungin asuntokantaan.

Ulkomaalaiset asuvat muita helsinkiläisiä huomattavasti yleisemmin vuokra-asunnoissa (taulukko 5). Ulkomaalaisasuntokunnista 81 prosenttia asui vuokra-asunnoissa vuodenvaihteessa 2002/2003, kun koko kaupungin asuntokannasta 48 prosenttia oli vuokrahallinnassa. Ulkomaalaisten osuus korostuu edelleen arava-vuokra-asunnoissa, yli puolet vuokralla asuvista asuu aravavuokra-asunnoissa, kun koko asuntokannasta 40 prosenttia on arava-vuokralla.

Taulukko 5. Ulkomaalaisasuntokunnat asunnon hallintaperusteen mukaan suurpiireittäin vuodenvaihteessa 2002/2003.

%	Omistus- asunnot	Vuokra- asunnot	Niistä		Muu hallinta- peruste	Kaikki asuntokunnat Lukumäärä
			arava- vuokra	muu vuokra		
Koko kaupunki	14,9	81,1	54,7	45,3	4,0	10 435
Eteläinen	25,0	68,2	4,6	95,4	6,8	1 770
Läntinen	14,7	82,3	57,2	42,8	3,0	1 718
Keskinen	15,9	81,8	33,5	66,5	2,4	1 310
Pohjoinen	22,5	76,0	51,3	48,7	1,5	400
Koillinen	9,7	87,7	76,3	23,7	2,6	1 718
Kaakkoinen	16,6	79,0	54,1	45,9	4,4	733
Itäinen	9,9	85,4	74,9	25,1	4,7	2 786

Helsingin koko asuntokannasta omistusasuminen painottuu Pohjoiseen ja Koilliseen suurpiiriin, Pohjoisessa piirissä asuntokannasta 57 prosenttia on omistusasuntoja ja Koillisessa 48 prosenttia. Ulkomaalaisasuntokunnilla omistusasuminen painottuu taas Eteläiseen (25 % asunnonhallinnasta omistusasuntoja) sekä Pohjoiseen piiriin (23 %). Arava-vuokralla olevien ulkomaalaisasuntokuntien osuus taas noudattaa koko kaupungin asuntokanta-rakennetta. Koillisessa ja Itäisessä piirissä jopa kolme neljäsosaa vuokralla olevista ulkomaalaisasuntokunnista asuu arava-vuokralla, mutta koko vuokra-asuntokannasta onkin arava-asuntoja noin 65 prosenttia näissä piireissä. Vain Keskisessä ja Eteläisessä piireissä yli puolet vuokralla olevista asuntokunnista on vapailta markkinoilta vuokratessa asunnossa, mutta sekin seuraa asuntokantatarjontaa, näillä alueilla on vähemmän tarjontaa arava-vuokra-asunnoista.

Koillisessa suurpiirissä ulkomaalaisten asuntohallintarakenne poikkeaa eniten kokonaisasuntokannasta. Alueen pohjoisosien isot pientaloalueet nostattavat omistusasuntokannan osuutta, ulkomaalaisasuntokunnat ovat taas keskittyneet asumaan niille alueille, joista löytyy vuokra-asuntoja runsaasti (Jakomäki, Pukinmäki, Malmi, Latokartano). Eteläisen suurpiirin ulkomaalaisasuntokunnat poikkeavat taas eniten muiden alueiden ulkomaalaisasuntokunnista. Eteläisessä piirissä ulkomaalaisasuntokunnat omistavat enemmän asuntoja ja vuokraavat huomattavasti enemmän asuntoja vapailta markkinoilta.

Ulkomaalaiset asuvat ahtaammin verrattuna muuhun väestöön. Ulkomaalaisasutokunnista 25,3 prosenttia asuu ahtaasti, kun kaikista asutokunnista 11,2 prosenttia on ahtaasti asuvia. (Normi 4:n mukaan: Enemmän kuin yksi henkilö huonetta kohden, kun keittiötä ei lasketa huonelukuun.) Ulkomaalaisasutokunnissa on yhdellä henkilöllä keskimäärin 25,4 neliötä käytettävissä, kaikissa asutokunnissa se on 33,4 m²/henkilö. Osaltaan ahtaasti asumista selittää se, että ulkomaalaisasutokunnat ovat keskimääräistä suurempia, ja suurilla asutokunnilla on asumisahtaus yleisempää.

11. Työllisyys ja toimialat

Vuoden 2000 väestölaskennan mukaan ulkomaan kansalaisten työttömyysaste Helsingissä oli 24,6 prosenttia, muualla Suomessa se oli 30 prosenttia. Vuonna 2003 työttömyysaste ulkomaalaisilla oli koko maassa Työministeriön arvion mukaan 29 prosenttia, koko väestön työttömyysaste oli 9 prosenttia. Vuonna 2004 Helsingissä työttömiksi työnhakijoiksi on ollut ilmoittautuneena kuukausittain 3 200 – 4 000 ulkomaan kansalaista.

Vuoden 2000 väestölaskennan antamien tietojen mukaan EU-maista ja Pohjoismaista peräisin olevat muuttajat olivat työllistyneet parhaiten, heistä työttöminä oli alle kymmenen prosenttia. Huonoiten olivat työllistyneet Afrikasta ja Lähi-idästä kotoisin olevat. Ulkomaalaisten työllistymistilanne vaihtelee ymmärrettävästi hyvin paljon kansalaisuusryhmittäin; joissain kansalaisuusryhmissä maahan on muutettu ensisijaisesti työn takia, joissain kansalaisuusryhmissä maahan on tultu pääasiallisesti pakolaisina. Naisten työttömyys, 29 prosenttia oli ulkomaalaistaustaisilla hieman korkeampi kuin miesten, 21 prosenttia.

Taulukko 6. Ulkomaalaistaustaisen työvoiman jakautuminen eri toimialoille vuonna 2000

Toimiala, %	Helsinki	Pääkaupunki-seutu	Koko maa
D Teollisuus	8,8	10,1	12,9
F Rakentaminen	2,9	3,0	2,8
G-H Kauppa, majoitus- ja rav.toim.	17,4	17,8	14,9
I Kuljetus, varastointi ja tietoliik.	5,4	5,5	4,3
J-K Rahoitustoim, kiinteistöpalv.,liike-elämän palv.	18,0	17,8	12,1
L-Q Yhteiskunnalliset palvelut	20,4	19,1	18,8
Muut toimialat	0,2	0,2	1,3
X Tuntematon	27,1	26,6	32,9
Yhteensä	100	100	100
Lukumäärä	15 673	23 902	50 949

Lähde: Ulkomaalaiset pääkaupunkiseudulla, Pääkaupunkiseudun julkaisusarja B2003:14; YTV.

Vuonna 2000 Helsingin ulkomaalaistaustaisesta väestöstä työvoimaan kuului 49 prosenttia eli 15 673 henkilöä. Heistä 59 prosenttia oli miehiä. Viidennes ulkomaalaisista työskenteli yhteiskunnallisia palveluja tuottavilla toimialoilla (L-Q), etenkin koulutuksen sekä terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelujen aloilla ulkomaalaisia työskenteli paljon (taulukko 6). Lähes saman verran ulkomaalaisista työskentelee liike-elämälle palveluja tuottavilla aloilla (J-K), siellä suurimpana yksittäisenä alana tutkimuspalvelut. Kaupan ala sekä majoitus- ja

ravitsemistoiminnan ala (G-H) oli kolmas toimialasektori, jolla ulkomaalaisia työskenteli paljon. Koko työvoimaan verrattuna ulkomaalaiset olivat suhteellisesti yliedustettuina liike-elämän palveluiden, majoitus- ja ravitsemistoiminnan sekä koulutuksen toimialoilla. Yrittäjinä ulkomaalaistaustaisten työvoimasta oli 6,1 prosenttia, joka on hieman enemmän kuin koko Helsingin työväestöstä, 4,9 prosenttia.

12. Koulutus ja opiskelu

Helsingin ulkomaan kansalaisista 20 prosentilla on keskiasteen koulutus ja 18 prosentilla korkea-asteen koulutus (taulukko 7). Koko Suomen ulkomaalaisten koulutus rakenne vastaa samoja osuuksia, mutta koko väestöön verrattuna ulkomaalaiset ovat huomattavasti koulutettuja. Koulutusasteen ja eri maissa suoritettujen tutkintojen rekisteröimisessä on kuitenkin puutteita ja eri maissa suoritettujen tutkintojen soveltaminen suomalaiseen koulutusasteeseen ei aina onnistu.

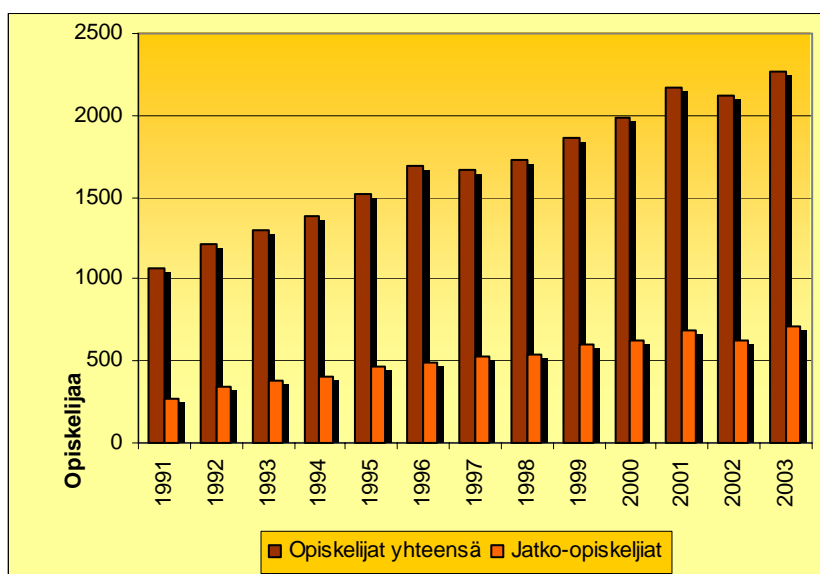
Taulukko 7. 15-vuotta täyttäneet ulkomaan kansalaiset koulutusasteen mukaan 31.12.2000

Alue Väestöryhmä	Koulutusaste, %			Yhteensä Henkilöä	
	Perusaste	Keskiaste	Korkeaste		
Koko maa	60,9	21,8	17,3	100	73 858
Miehet	61,3	23,2	15,6	100	36 777
Naiset	60,6	20,4	19,0	100	37 081
Helsinki	61,7	20,2	18,2	100	21 844
Miehet	61,6	21,2	17,1	100	11 455
Naiset	61,7	19,0	19,3	100	10 389
Koko väestö					
Helsinki	33,9	33,2	32,8	100	471 692
Miehet	33,3	34,9	31,8	100	214 673
Naiset	34,5	31,8	33,7	100	257 019

Opiskelua ja tutkimusta voidaan pitää yhtenä merkittävä syynä ulkomaalaisten muuttoon Suomeen. Vuoden 2000 väestölaskennan mukaan pääkaupunkiseudun ulkomaalaistaustaisista oli opiskelijoita 8,2 prosenttia. Opiskelijoiden rekisteröinti antaa osittain epäluotettavaa tietoa, joten tässä turvaudutaan koulujen ylläpitämiin tietoihin. Näistä tiedoista ei käy kuitenkaan ilmi opiskelijoiden kotipaikka, joten monet voivat asua Helsingin ulkopuolella muualla pääkaupunkiseudulla.

Pääkaupunkiseudun korkeakouluissa oli vuonna 2003 suorittamassa tutkintoa 2 264 ulkomaista opiskelijaa, joista jatko-opiskelijoita oli 713 henkilöä (kuva 14). Yli puolet, 56 prosenttia opiskelijoista oli eurooppalaisia, 30,9 prosenttia aasialaisia ja 5 prosenttia afrikkalaisia (Kota-tietokanta, Opetusministeriö). Helsingin yliopisto, jossa on korkeakouluista eniten ulkomaalaisia opiskelijoita, oli saanut eniten tutkintoa suorittavia opiskelijoita venäläisistä (15 %), virolaisista (9,2 %) ja kiinalaisista (7,4 %). Ulkomaalaisten jatko-opintojen osuus on merkittävä, vuonna 2003 ulkomaan kansalaisten suorittamista tutkinnoista 37 prosenttia oli lisensiaatti- tai tohtoritutkintoja. Vuosina 2000–2003 Helsingin yliopistossa suoritetuista tohtorin tutkinnoista kymmenen prosenttia oli ulkomaalaisten suorittamia (Tilastot 2000–2003, Helsingin yliopisto).

Kuvio 14. Tutkintoa suorittavat ulkomaiset opiskelijat pääkaupunkiseudun korkeakouluissa vuosina 1991–2003

Mukana HY, TKK, HKKK, SHH, TaiK, SibA, TeaK ja KuvA.
Lähde: KOTA-tietokanta, Opetusministeriö

Ulkomaisten opettajien ja tutkijoiden yli kuukauden pituisia vierailuja pääkaupunkiseudun korkeakouluihin oli vuonna 2003 yhteensä 368 kappaletta. Ulkomaalaisina vaihto-opiskelijoina ja muina ylimääräisinä opiskelijoina oli pääkaupunkiseudun korkeakouluissa vuonna 2003 yhteensä 1 783 opiskelijaa. Heistä 74 prosenttia oli eurooppalaisia, aasialaisia oli 12,9 prosenttia ja pohjoisamerikkalaisia 7,7 prosenttia (KOTA-tietokanta, Opetusministeriö).

Pääkaupungin alueella sijaitsevilla kahdeksalla ammattikorkeakoululla opiskeli tutkintoon johtavassa koulutuksessa vuonna 2002 yhteensä 1 180 ulkomaista opiskelijaa. Heistä 46,7 prosenttia oli eurooppalaisia, 23,3 prosenttia afrikkalaisia ja 20,9 prosenttia aasialaisia (AMKOTA-tietokanta, Opetusministeriö).

13. Yhteenveto

Helsingin ulkomaalaisväestö on kasvanut 1990-luvulla nopeasti verrattuna aikaisempiin vuosikymmeniin. Määrää on kasvattanut etenkin venäläisten ja virolaisten muuttoliikkeen vapautuminen Neuvostoliiton hajottua sekä kasvaneet pakolaismäärät. Kuitenkin aikaisemmin isoimmat länsieurooppalaiset ryhmät ovat pysyneet suurimpien ulkomaalaisryhmien joukossa.

Ulkomaalaisten tulomuutto ulkomailta on jälleen virkistynyt parina viime vuotena, ja Helsingin nettomuutto ulkomaalaisten siirtolaisten suhteen on kirkkaasti positiivinen. Sen sijaan lähtömuutto muualle Suomeen on kasvanut jatkuvasti, ja Helsinki on enää niukasti muuttovoittoinen ulkomaalaisista Suomen muiden alueiden kanssa.

Helsingin ulkomaalaisväestö ei muodosta yhtenäistä väestöryhmää, vaan se sisältää monia hyvin erilaisia ryhmittymiä niin väestörakenteen, työssäkäymisen kuin asumisenkin suhteen. Yleisesti katsottuna ulkomaalaiset ovat ikärakenteeltaan nuorekasta ja he ovat koko kaupungin väestöön verrattuna useimmin naimisissa ja heillä on enemmän lapsia. Puolet ulkomaalaistaustaisista kuuluu työvoimaan. Ulkomaalaisten työttömyys vaihtelee kansalaisryhmittäin paljon.

Ulkomaalaiset asuvat muuta väestöä huomattavasti enemmän vuokra-asunnoissa. Ulkomaalaisia asuu joka puolella Helsinkiä, mutta heidän sijoittumisessaan on painotus itäisiin kaupunginosiin. Itäisessä suurpiirissä asuu yli neljännes Helsingin koko ulkomaalaisväestöstä. Ulkomaalaisten määrän kasvu kaupungin itäosan joillain alueilla näyttää kuitenkin hidastuneen 2000-luvun puolella, ja nähtäväksi jää liikkuko ulkomaalaisten keskittymä tulevaisuudessa itäosista muualle.

Karkeasti ulkomaalaisten sijoittumisen voi jakaa eri osiin: alueet, joissa on paljon edullisia vuokra-asuntoja, kuten kaupungin itäiset osat sekä muut vuokra-asuntoalueet Helsingissä. Venäläiset ja virolaiset ovat etenkin keskittyneet kaupungin itäosiin, ja heidän suuri määränsä vetää koko ulkomaalaisväestön keskittymisen itäänpäin. Ulkomaiset opiskelijat muodostavat keskittymät halpojen vuokra-asuntojen ja opiskelija-asuntojen luokse. Lisäksi kantakaupungissa on omistusasunto-keskittymä, johon on keskittynyt työssäkäyviä eurooppalaisperäisiä ulkomaalaisia.

Monilla siirtolaisilla Helsinkiin muuttosyyinä voidaan pitää töiden vuoksi muuttamisen lisäksi opiskelua tai suomalaisen kanssa avioitumista. Helsingissä on myös pakolaisina tulleita ulkomaalaisia suhteellisesti enemmän verrattuna muuhun maahan, koska useat pakolaiset ovat muuttaneet ensimmäisestä sijoituskunnastaan myöhemmin Helsinkiin.